

ŠOLSKA KNJIŽNICA KOT TEMELJ EKOLOŠKE VZGOJE V OSNOVNI ŠOLI

Koraljka Čeh, prof. zgodovine in teologije/knjižničarka in pomočnica ravnateljice

OŠ Janka Padežnika Maribor



Vir: lasten

UVOD

Bralna značka spodbuja branje v maternem jeziku v prostem času. Kot neobvezna bralna dejavnost učencem dopušča svobodno izbiro literature za branje, obenem pa spodbuja dvig bralne pismenosti med mlado populacijo.

Eko bralna značka je šolski projekt, namenjen ozaveščanju pomena pravilnega odnosa do narave, okolja in sočloveka. S pomočjo primerne literature, učenci razmišljajo o izzivih s področja ekologije in medčloveških odnosov s ciljem ustvarjanja strpne, spoštljive in razumevajoče družbe.

Osnovna šola je osrednji dejavnik izobraževanja učencev in se mora zavedati vpliva, ki ga ima na odraščajoče otroke. Navade, ki jih iz različnih vzrokov morda niso pridobili v domačem okolju, naj bi pridobili v šoli. V kolikor pa so jih pridobili v domačem okolju, je prav, da jih negujemo v šoli, kjer otroci preživijo velik del svojega vsakdana. Vzgoja in izobraževanje za varovanje narave ni več stvar posameznika, je globalna težnja in odgovornost slehernega izmed nas. Odgovornosti svoje vloge se zavedamo tudi šolski knjižničarji, ki s svojim pristopom in izborom ustreznih knjig vstopamo v sfero otrokovega doživetja sveta in smo ena izmed pomembnih stopenj, na katerih učenec gradi svoj odnos do okolja.

Na OŠ Janka Padežnika Maribor smo šli tudi korak naprej. Eko bralna značka ni samo branje za ozaveščanje pomena varovanja okolja, je tudi branje za ozaveščanje pomena odnosa do sočloveka. Menimo, da lahko edino na takšen način razvijamo strpno, ozaveščeno in prizadevno skupnost, v kateri bodo vrednote, za katere učence učimo, postale sestavni del njihovega življenja in ne le kratkotrajen projekt.

KORAKI K OZAVEŠČANJU

V začetku je bila Eko bralna značka projekt, v katerega smo se vključili leta 2009, na povabilo avtorice Simone Pinterič. Avtorica nam je predstavila svoji zgodbi (Veliki nemarni škornji in Pepi in njegovo gnezdo) ter didaktično gradivo s področja ekološkega osveščanja (didaktični mapi o smeteh in odpadkih ter ločevanju odpadkov) in je bil usmerjen na najmlajše učence osnovne šole. Čez čas smo si Eko bralno značko prisvojili, oblikovali malce po svoje, v interno tekmovanje, po vzoru Prežihove bralne značke in dejavnost razširili po vertikali na vse razrede. Sami smo oblikovali seznam predlaganih zgodb in knjig namenjenih branju. Cilj je bil spodbuditi učence k razmišljanju o ekoloških vrednotah, človekovem pozitivnem in negativnem vplivu na okolje ter o kvaliteti medsebojnih odnosov. Obenem smo želeli vplivati na razvoj bralnega razumevanja, saj je le to tudi eden izmed perečih problemov današnjega izobraževanja. S takšnimi aktivnostmi želimo vplivati na celostni in trajnostni razvoj prihodnih generacij.

V šolski knjižnici OŠ Janka Padežnika Maribor smo oblikovali seznam slikanic in mladinskega leposlovja, ki s svojo tematiko obravnava ekologijo, varovanje rastlinskega in živalskega sveta, odnose med živalmi in tudi med ljudmi. Ozaveščenosti, za življenje v strpni družbi, smo se želeli lotiti celostno. Tako smo stopili, ne samo na področje odnosa človeka do narave, temveč tudi na področje odnosov med ljudmi oz. odnosa do sočloveka.

Z raznoliko paleto bralnih projektov šola spodbuja bralno pismenost in interes za branje pri učencih različnih starostnih obdobj in bralnih zahtev.

Eko bralna značka na šoli poteka od septembra do maja. Šolska knjižničarka pri prvi bibliopedagoški uri v šolskem letu (to je meseca septembra), učencem predstavi potek in namen Eko bralne značke in pri tem tesno sodeluje z razredniki, ki dodatno spodbujajo k branju in sodelovanju. Cilj bibliopedagoških ur je razvoj znanj, sposobnosti in spretnosti povezanih z iskanjem informacijskih virov, promocija branja in bralne kulture, motivacija za obisk knjižnice, pridobivanje znanja iz različnih področij, samostojno iskanje gradiv in informacij, poznavanje in uporaba Cobissa, splošna razgledanost, razvoj kritičnega mišljenja in ustvarjalnosti.

Priporočilni seznam literature namenjene Eko bralni znački je zgolj priporočilen in je v pomoč učencem. Knjige iz priporočilnega seznama so knjige, ki jih najdemo v šolski knjižnici, zato se skozi leto dopolnjuje in spreminja. Priporočilen seznam ni obvezujoč, je le v pomoč, učenci

lahko predstavijo tudi zgodbo, ki jo prinesejo od doma ali iz druge knjižnice in se jim vsebinsko zdi ustrezna. Zgodbe obravnavajo temo odnosa človeka do živali, naravnih bogastev (vode, zraka, gozdov, rek...), ločevanja odpadkov, recikliranja, pravičnega odnosa med osebami v zgodbi, laž, krivico, strpnost, enakovrednost, sobivanje...

Police s knjigami za Eko bralno značko so urejene v bližini knjižničnega pulta, tako da je šolska knjižničarka vselej v pomoč pri izbiri. Zložene so tako, da so otrokom dostopne, z ozirom na starost in višino, lahko tudi sami brskajo po policah in se sami odločajo.



Knjižne police v šolski knjižnici namenjene Eko bralni znački in ločene po triadah. (Vir: lasten)

Učenci Eko bralno značko opravijo v knjižnici. To pomeni, da zgodbo predstavijo šolski knjižničarki, vendar ne le kot povzemanje vsebine. Šolska knjižničarka si za učenca vzame čas, s vprašanji vodi učenca, se z njim pogovarja, preverja njegovo doživetje in razumevanje prebranega ter ga spodbuja k razmišljanju.



Knjižničarka posluša zgodbo, postavlja vprašanja in preverja razumevanje prebranega (Vir: lasten)



Knjižničarka vodi evidenco opravljene Eko bralne značke. (Vir: lasten)

Pri dejavnosti je pomembno tudi sodelovanje staršev, saj bi se naj učenec o sporočilu prebranega doma pogovoril s starši in ponotranjil pridobljene informacije. Tako tudi starše spodbujamo k ekološkemu vedenju in ekosocializaciji.

Učenci pridobljena znanja prenašajo v razrede in domove, znanje bi naj postalo del njihovega življenjskega sloga, zato je sodelovanje staršev bistvenega pomena.



Učenec in starš pri pogovoru o prebrani ekološki vsebini. (Vir: lasten)

Z ozirom na starost učencev, njihovo predznanje in interese, lahko namesto prebrane knjige predstavijo določeno ekološko problematiko v obliki Power pointa, plakata, pesmice, predstave.... Prilagajamo se interesom učencev in jim gremo naproti. Otroška domišljija in inovativnost ne poznata meja, zato smo velikokrat presenečeni nad pripravljenimi predstavitvami.

Izdelane plakate predstavimo v posebnem eko kotičku naše šole. Takšni prispevki so motivacija za ostale učence, saj dolgoletne izkušnje kažejo, da dober primer motivira morda še neodločnega sošolca/sošolko. Z ozirom na urejenost šole, lahko sklepam, da omenjene aktivnostih vplivajo na dojemljivost v skrbi za šolsko okolje, ločevanje odpadkov v razredih in čistočo le teh.



Šolski Eko kotiček (Vir: lasten)

Prav tako izkušnje kažejo, da so učenci vajeni takšnega načina dela. Postanejo veliko boljši bralci in uspešnejši raziskovalci v višjih oddelkih. So bolj motivirani za raziskovalno delo, uspešneje postavljajo raziskovalna vprašanja in iščejo ugotovitve. Knjižnica jim ni tuj prostor, knjige jih ne odvrnejo. Najbrž imamo zaradi takšnega pristopa veliko število učencev, ki želijo sodelovati pri raziskovalnih nalogah. Tudi zato smo že vrsto let naj šola v okviru programa Mladi za napredek Maribora v Mestni občini Maribor.

S povezovanjem različnih področij, skrb za ekološko ozaveščenost, prenašamo tudi na druge šolske dejavnosti, ki se medsebojno prepletajo na različnih stopnjah, prizadevanja za ekološko ozaveščenost, postajajo del različnih projektov in šolskega vsakdana.

Učence ob koncu šolskega leta dodatno nagradimo.

V prostorih knjižnice se nahajajo kartonasti zabojniki namenjeni zbiranju odpadnih tonerjev in kartuš. Učenci v knjižnico prinašajo prazne tonerje/kartuše, kjer jih preštejemo in število le teh zapišemo v razpredelnico pod razred iz katerega učenec prihaja. Na koncu šolskega leta je razred, z največ zbranimi odpadnimi kartušami, nagrajen z obiskom kino predstave, eko kmetije in podobno.



Eko zabojniki za zbiranje odpadnih kartuš in tonerjev. (Vir: lasten)

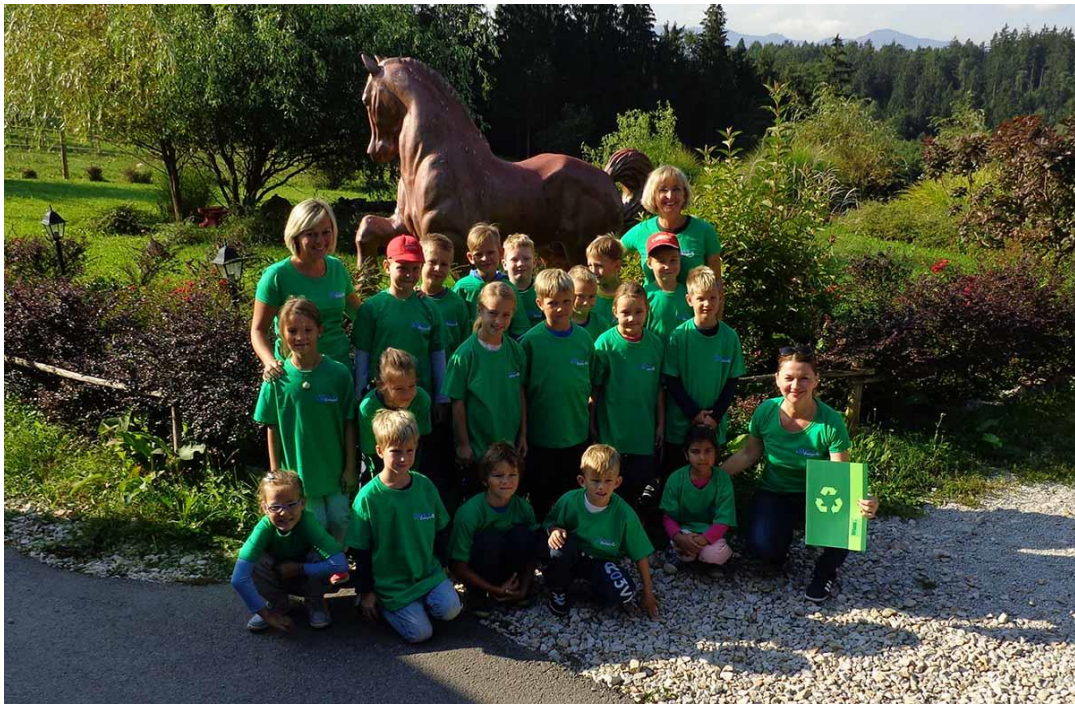
Razred, v katerem je največ učencev opravilo Eko bralno značko, je tudi ustrezno nagrajen na zaključni prireditvi Bralne značke, ki jo organiziramo v mesecu maju. Učenci, ki so pohvaljeni pred vsemi udeleženci, so ponosni na dosežek in tudi dodatno motivirani za prihodnje aktivnosti.

SKLEP

Eko bralna značka in vzgoja za ekološko ozaveščene ljudi je stalnica na OŠ Janka Padežnika Maribor. Pridobljene veščine in znanja prenašamo v vsakdanje življenje. V vsakem razredu se nahajajo koši za ločevanje odpadkov, večkrat letno organiziramo velike akcije zbiranja papirja in gospodinjskih aparatov, čez vso leto zbiramo odpadne tonerje in kartuše, baterije, zamaške. Skozi raznolike dejavnosti se učenci učijo sodelovanja, strpnosti in spoštovanja drugačnosti.

Zadnji dve šolski leti opazujemo še, koliko učencev se na podlagi opravljene Eko bralne značke vključuje v proces raziskovanja ekoloških tem, pri programu Mladi za napredek Maribora. V prihodnjem šolskem letu načrtujemo raziskovalno nalogo na to temo.

Z ekološkimi temami in vsebinami diha celotna šola, vsebine se prepletajo in razvijajo, učenci so pa na nevsiljiv način obdani z aktivnostmi, s pomočjo katerih postajajo ekološko zavedni in strpni državljani. Šolska knjižnica postaja, ne samo središče branja, temveč tudi eko znanja.



Zmagovalci v zbiranju odpadnih kartuš in tonerjev na obisku eko kmetije (Vir: lasten)

Viri in literatura:

1. Čeh, K. (2021), *Strateški načrt šolske knjižnice OŠ Janka Padežnika Maribor za obdobje 2021-2024*.
2. *ENERGETSKA pismenost*. (2014). Maribor: RAZ:UM.
3. FRENCH, J. (2020). *Planet brez odpadkov*. Ljubljana: Mladinska knjiga
4. GREEN, J. (2006). *Onesnaževanje zraka*. Ljubljana: Grlica.
5. GREEN, J. (2006). *Varčevanje z vodo*. Ljubljana: Grlica
6. INSKIP, c. (2006). *Odpadki in recikliranje*. Ljubljana : Grlica.
7. JOSE, T., (2005). *Šolski ekološki vodnik*. Ljubljana: Tehniška založba Slovenije
8. LAYTON, N. (2020). *Planet, v plastiko ujet*. Ljubljana: Grafenauer

9. *LEPŠI svet 3* [elektronski vir]: animirana serija (2021), Ljubljana: Borzen, operater trga z električno.
10. MCKAY, K. (2010). *Postani ekofaca: 100 stvari, ki jih lahko narediš, da rešiš planet*. Ljubljana: Rokus Klett
11. PINTERIČ, A. (2009). *Veliki nemarni škornji=Velike nemarne čizme*. Murska Sobota: Vista, zavod za razvoj vrednot.
12. PINTERIČ, A. (2009). *Pepi in njegovo gnezdo*. Murska Sobota: Vista, zavod za razvoj vrednot.
13. PINTERIČ, A. (2007). *Smeti in odpadki: za otroke stare od 5. do 9. leta*, Murska Sobota: Pomurski ekološki center.
14. PINTERIČ, A. (2008). *Ločevanje odpadkov: za otroke stare od 5. do 9. leta*, Murska Sobota: Pomurski ekološki center.

Primeri priporočene literature za Eko bralno značko:

1. VIO:

- ASTLEY, Neville: Pujsa Pepa. Zabava z odpadki; Očkov naslanjač
- PEROCI, Anka Luger: Leteča hišica
- ŠTAMPE ŽMAVC, Bina: Drevo srca
- GANTSCHHEV, Ivan: Zeleni otok in Sivi otok
- ELSCHNER Geraldine: Mali Indijanček Padajoči sneg
- ELSCHNER Geraldine: Mala Indijančica Plešoči list
- HARRANTH Wolf: Kakšen čudovit travnik!
- IMOTO Yoko: Igraj se z mano
- KOKALJ Tatjana: Zelena jopica
- KRALJIČ Helena: Listko in njegova življenja
- KRALJIČ Helena: O steklenici in izgubljenem zakladu
- LEESON, Christiane: Veveričina skrivna shramba
- COSTA, Nicoletta: Nečimrno drevo
- KREMPL, Urša: Lahko noč, prijatelj!
- JARMAN, Julia: Hej! Kaj tako smrdi?
- EZRA, Mark: Mali ježek
- EZRA, Mark: Lačna vidra
- PINTERIČ Aleksandra: Pepi in njegovo gnezdo
- PODGORŠEK, Mojiceja: O polžu, ki je kupoval novo hiško
- RUHMANN, Karl: Vilibald
- RECKNAGEL, Friedrich: Sarina vrba
- PFISTER, Marcus: Mavrična ribica
- CAVE, Kathryn: Drugačen
- FRIES, Claudia: Pujsa imamo za soseda
- BENULIČ, Saša: Spet zeleno
- SMALLMAN, Steve: Osorni tečež
- HONORA, Marcia: Lekcija nežnosti
- ŠEBJANIČ Pupis, Jasna: Nana, človeška ribica
- BLABEY, Aaron: Stanko Peška
- LIERSCH, Anne: Hiška za vse
- LUKKARINEN, Ritva: Anika
- MAZZINI, Miha: Zelena pošast
- STEIN, Mathilde: Moje!
- ŠKOBALJ, Goran: Zemlja je dobila vročino
- KRAJNC, Meta: Zajček Kai
- WILSON, Karma: Medo je bolan
- KRAMER, Jackie: Zeleni dežnik

- NEVILLE, Astely: Pujsa Pepa
- ŠKOBALJ, Eva: Vrtnar
- PERKO, Tanja: Žirafa Cveta
- TRELEAVEN, Lan: Snežinke z napako
- WATTS: Mestna miška in poljska miška
- PODGORŠEK M.: Lisičja zgodba
- WIKION, P.: Muca Rozalinda
- LUDWIG, T.: Nevidni fant
- PODGORŠEK, M.: O lačni lisici
- MODIČ, M.: Ljubo doma, kdor ga ima
- SCHOTHORST, D.: Najsvetlejša zvezda
- MUKUNDAN, M.: Stekleno drevo
- PIRRANE, F.: Bruno in njegovih 100 prijateljev
- DE LUCA, D.: Volk Henrik
- QUINTART, N.: Mali traktor je ljubosumen
- STOTT, A.: Pokloni prijaznost in žarek luči

2.VIO

- BLAZEJOVSKY, Maria: Ema Pipifilipi
- KRALJIČ Helena: Ples v zabojniku
- KRALJIČ, Helena: O deklici in izgubljenem zakladu
- PODGORŠEK Mojiceja: O prelepi deželi
- HASLER, Eveline: Mesto cvetja
- PFISTER, Marcus: Sonce in Luna
- KRALJIČ, Helena: Dogodek v Mestnem logu
- KRALJIČ, Helena: Stara ura
- KRALJIČ, Helena: Imam downov sindrom
- STAMAN, Jasna Branka: Sinja pravljica
- NOVAK, Tanja: Ježek Snežek in 112
- NOVAK, Tanja: Ježek Snežek in poplava
- NOVAK, Tanja: Ježek Snežek in potres
- NOVAK, Tanja: Ježek Snežek in suša
- MAJHEN, Zvezdana: Čas brez vode
- LOBATO, Arcadio: Juš in gospod Mišon; Čarobna krogla
- ŠKOBALJ, Eva: Čudežno pletivo
- AŠKENAZY Ludvik: Ukradeni mesec
- BURGESS Melvin: Klic poslednjega volka
- KRALJIČ Helena: Listko in njegova življenjeja
- KRALJIČ Helena: O steklenici in izgubljenem zakladu, Kako raste laž
- MAURER, Neža: Nežno srce
- MAURER Neža, etc ...: Pikapolonica na prašni cesti
- MAURER Neža, etc ...: Sonce v brlogu
- MAURER Neža, LAINŠČEK Feri, etc ...: Kresnica na dlani
- Zemlja ima srce
- O'DELL Scott: Otok modrih delfinov
- PEMBERTON, Carole: Benjaminove sanje
- PODGORŠEK, Mojiceja: O dečku, ki se je bal vode
- TOMLINSON, Jill: Na koncu sveta
- MIŠMAŠ, Pavel: Mati Zemlja joče
- VANDAELE, Wilfried: Flupi in voda
- VANDAELE, Wilfried: Flupi in zrak
- MINNE, Brigitte: Pripoved o gospe Veverici in ostalih živalih v mamini glavi
- PHILIPPS, Caroline: Bela kava in posipanec
- TAMARO, Susanna: Srce iz špeha
- KUIJER, Guus: Raj je tukaj in zdaj
- PODGORŠEK, Mojiceja: O prelepi deželi; Eko kralj; Zgodba o gmajnicah, Eko papirko

- DELANSSAY, Cathy: Varuhinja oceanov
- JEDRZEJEWSKA-WROBEL, Roksana: Kraljična
- FOREMAN, Michael: Deček in tjučenj
- TROSTMANN, Kerstin: Najboljši očka na svetu
- MOSCH, Erdmute: Mamina pošast
- DEETJEN, Claudia: Česar nihče ne ve
- PIQUEMAL, Michal: Mali oblak
- CANFIELD, Jack.: Kurja juhica za dušo v kocki
- CANFIELD, Jack: Kurja juhica za male duše
- BREZINOVA, Ivona: Bombonček za dedija Edija
- FRANKEL, Erin: Drzna; Groba; Čudna
- KALIN, Ana: Nala
- PALAU, Joseph: Nevarna narava; Zaščitimo ogrožene vrste
- FIGA me briga
- FRANKEL, Erin: Nihče!
- KOBALD, Irena: Moji odeji
- FILIPIČ, Neli: Požar
- BRGLEZ, Polona: Tinetovo skrivnostno darilo
- SOTOMAYOR, Sonia: Le vprašaj!
- DE KINDER, Jan: Rdeča ali zakaj zasmehovanje ni smešno
- PINFOLD, Levi: Črni pes
- PODGORŠEK, Mojiceja: Kako raste slaba volja
- MISCHA, D.: Atuk, Deček s severa
- YOUSAFZAI, M.: Malala in čarobni svinčnik

3. VIO

- CURWOOD James Oliver: Kazan, volčji pes
- DESAI Anita: Vas ob morju
- DOLENC Mate: Morsko dno pripoveduje
- IHIMAERA Witi: Legenda o jezdecu kitov
- JANSSON Tove: Poletna knjiga
- MAURER Neža, etc ...: Sonce v brlogu (Jasa, 2008)
- MAURER Neža, LAINŠČEK Feri, etc ...: Kresnica na dlani (zbirka 30. zgodbic; Jasa, 2006)
- ROGELJ Silvestra: Bistrica Kalščica
- BURGESS, Melvin: Sanje neme deklice
- BAMBAREN, Sergio: Delfin
- BAMBAREN, Sergio: Na morski obali
- HILL, David: Se vid'va, Simon!
- SWINDELLS, Robert: Sramota
- BUNNEY, Ron: Potoni ali splavaj
- DOHERTY, Berlie: Abela
- MILLARD, Glenda: Tishkin; Layla
- ROHMANN, Katrin: Jabolčni kolač in baklava
- BUCAY, Jorge: Priklenjeni slon
- KODRIČ-Filipič, Neli: Punčka in velikan
- KODRIČ-Filipič, Neli: Ali te lahko objamem močno?
- WHITERS, Pam: Do zadnjega diha
- LONDON, Jack: Bela tišina
- DAKERS, Diane: Na svobodi
- BACH, Richard: Jonatan Livingston Galeb
- HEICHEN, Walter: Beli bogovi prihajajo
- BAETENS, Rob: Ploha solz
- MORIMOTO, Junko: Moja Hirošima
- REBA, Matea...et al.: Metulj na dežju
- PHILIPPS, Carolin: Neizrekljivo